

# Minnesanteckningar

(med reservation för missuppfattningar eller hörfel)

## Nordbikonferens i Fränsta 8-9 mars 2014

9.30-10.30 Välkomstfika med smörgås, samling

10.30 Konferensen öppnas. Välkommen! Presentationer.

Ingvar Andersson hälsade alla välkomna och gick igenom programmet för konferensen och gav en kort historik om bakgrunden till dessa konferenser som startade 2001 och hålls var annat år. Han framhöll vikten av att vi träffas och utbyter erfarenheter. Ca 40 deltagare med inbjudna från bl a Norge. Ingvar läste upp namn på deltagare och gjorde en snabb presentation.

10.40 Verksamheten i Norrbotten och i renparningsområdet Vitådalen i Råneå.

**Gunnar Jonsson**

Renparningsområdet i Vitådalen har idag 4 biodlare med i dagsläget ett 50-tal samhällen. Flera nybörjare är intresserade så det finns möjlighet att expandera. Tyvärr så finns Varroa från Finland i närheten (Kalix), så det är en tidsfråga innan det kommer. Drottningsodlingskurs har genomförts. Speciella områden finns för ljungdrag. Ljungen blommar tidigare än söder ut. Bra honungsskörd med många bra bin och unga drottningar. Under 2013 hölls en sommarträff i Luleå om drottningodling. Producerat ca 20 drottning ar och 10 avläggare under 2013. Under 2014 kommer en nybörjarkurs att hållas. Vidare planeras vingindexmätning, avläggareproduktion, och fortsatt drottningodling. Planen är en mycket god honungsskörd.

Mats F: Även i Älvsbyområdet så finns områden med enbart nordiska bin där man odlar drottningar

11.00 Verksamheten i Västerbotten. **Per Ruth**

Ca 8 personer är engagerade lite mer för bevarande av nordiska biet. De träffas inför odlingssäsongen och diskuterar hur vi kan lägga upp arbetet. I Västerbotten finns ännu inte varroa. Uppmanar biodlare att inte köpa material annat än från Varroafria områden. Nordiskt bi finns i Umeåområdet och Krainerbin i Skellefteå och vi försöker hålla oss isär från varandra. En odlare säljer material

till Tyskland. I Umeå finns Nordiskt bi kring Taveljö, Holmön, Täfteå. Tanken är att området norr om älven ska kunna bli ett renodlat område för Nordiskt bi. Per har ca 30 samhällen. Mycket odling sker i områden med skog och igenväxta åkrar. Ca 40 samhällen finns i Täfteområdet. Utöver Umeå finns vid Stöttingfjället, som ligger 600 m över havet. Här har drönarsamhällen placerats för parning under sommaren. Målet är att hålla Västerbotten varroafritt, skapa utrymme för fler avläggare, hålla nybörjar-kurs, fortsätta drottningodlingen, försöka få till en testodling.

#### 11.20 Verksamheten i Jämtland. **Uno Werner**

Biodling med nordiskt bi i 15 år. Tre föreningar ca 200 biodlare varav 140 med i SBR. Kallelse till träff gick till 11 och 7 kom. Två zoner där inget varroa finns. Jämtland har varit med sedan Nordbiprojektet startande och har ett område med kontrollerat Nordiskt bi. Ingen parning med drönarsamhällen. Arbetslusten för kan bli bättre. Tre odlare håller på med drottning odling och producerar ca 130 drottningar. Alla tre föreningar har medlemmar som har nordiska bin. Ca 30-40 % av samhällena ligger över 80% renrasighet (vingmätning). Andra raser är bl a Kariner, Megusitga. Nybörjare mer intresserade av nordiska. I Vattudal och Ragunda hittades mest renrasiga nordiska vid inventering. Under året har de 11 träffats och diskuterat. Nu finns ett antal som vill byta till nordiska. Försök ska göras att göra större renparningsområden. Vingmätningar sker med riktig utrustning. Framtiden Gruppen hoppas på mer avläggare och drottningodling, hemsida på gång. Vill skapa ett gemensamt avelsråd för de tre föreningarna som underlättar föryngringen. Producerar 15-20 avläggare/år. Problem med drottningodling och avläggare samtidigt.

#### 11.40 Verksamheten i Värmland, Dalsland, Lurö. **Ingvar Arvidsson**

Lurö startade 1984. Stort intresse. Material kom från Jämtland och andra ställen. Aktiviteten växte inte som planerat utan man tog ett större omtag och bildade Nordbiprojektet, som lett fram till dessa konferenser. Lövås är Ingvars ställe för biodlingen. På Lurö finns parningen med drönarsamhällen på plats när blomningen startar. Två bröder sköter verksamheten lokalt på Lurö. Samhällen på plats hela sommaren.

Drottningodling 2012 gav ca 300 st, varav 38 till Norge. Stort intresse från Europa. Under 2013 blev det ca 200 st, varav 75 st till Tyskland, 10 st till

Lettland, och 3 st till Finland. Vad kommer resultatet att bli 2014? Det finns hopp om bra resultat. Bl a finns beställningar på 150 drottningar från Tyskland. Parning Lurö2012: Stavershult, 2013 Noris, 2010-2012 parning även i Vitsand, Lurö2014 Bön2. Drottningodlarkurs hölls/hålls i Lövås 2013 och 14. Nya drottningodlare på gång.

12.00 Lunch

13.00 Verksamheten i övriga områden: Härjedalen, Gustavsberg, Östergötland, Sundsvall.

Härjedalen. Sex odlare kring Sveg. Material från Per Ruth och från Jämtland. Planer för 2014 är bl a vingmätning och mer kompletteringar. Visade hur man kan transportera celler med lämplig värme i kylväska med varmvattenflaskor. Mål att bli enda landskap med bara Nordiska bin.

I Östergötland satsar en odlare på att utöka och bli riktigt större odlare. Ingen därifrån närvarande.

Sundsvall. Södra delen av Ljungandalen. Inventering av de biodlare som finns enl Sven Nordström. Ca 15-20 biodlare. Ca 50 samhällen.

Värmland. K-G Fredriksson säger att det ser ganska bra ut. Nästan bara nordiska och många fler biodlare på gång. Finns flera drivande personer på gång. Nybörjarna har 1-3 samhällen.

Ånge. Förutsättning att isolera ett område. Nästan inga har nordiska. Möte för att inspirera. Bidag i mitten av juli för att lyfta frågan.

Gustavsberg. Ingvar Pettersson. Tåtortsbo, började 1970 ute på Värmdö, Idag är han inte ensam. Många andra biraser, mest gula bin.

13.20 Två års vingmätningar och avelsarbete i Gustavsberg. **Ingvar Pettersson**

Visar utbredningskarta för de olika biraser som finns naturligt. Linne fick äran av att karakterisera det nordiska biet. Ca 18 000 kupor fanns i Svergie 1750. Halmkupan var dominerande 1750. Det finns en bok om biodlingens historia från medeltid till 1500-talet. Gustavsberg gjorde minnestallrik på 1970-talet. Våra bin har större genetisk bredd med tre varianter av "pqq" medan andra bara har två "pq". Visade karta över biets genom med alla varianter, som vi ska

vara mycket rädda om att bevara. Det finns 144 olika linjer i Sverige idag. Över 1000 olika mått finns. Visar bild på vingmönster, som ska visa renrasigheten. Historiskt material från 800-talet (York) och från Oslo 1175-1225 visar att allt material från dessa tider ligger inom ramarna för vad som karakteriseras idag. Inseminering med Carnica ger tydligt avvikande avkomma. Visar på olika andra karakteristika som t ex vit torr täckning, klasformering mm. Drottningceller, kolla tomma celler och se om de är OK. Är cellerna för små har drottningen fått för lite mat och bör tas bort.

#### 13.50 Min biodling – uppbyggnad och avelsarbete. **Bengt-Johnny Johansson**

Fyra som lever på denna biodling. Invintrade 360 samhällen. Ca 0,5 ton honung/år. Köpte en biodling för 6 år sen med 50 samhällen och kunde inget om bin då. Fått mycket stöd och hjälp under vägen. Anser att Nordiska har egenskaper hos bin som dom efterfrågar. Snabbkokare för bra utbyte med småresurser. Nu starter/finisher. Används ympning av material från drottningceller för att få igång produktionen. Undviker svärmning genom Kontinuerlig kontroll och avläggare så snart yngelrummet upptar 16 ramar. Mycket maskros men nästan ingen ljung. Haft besök av björn. Prövat elstängsel med solceller. Dyrt och besvärligt. Prövar nu dosa med ljud och ljus, som sätter igång när någon närmar sig. Kostar ca 300 kr/st. Säljer nästan ingen honung på burk men har efterfrågan och måste i så fall öka produktionen. Den mesta honungen förädlas till bl a drycker med olika smaker. Varje min med bina kostar 4 kr. Det gäller att räkna på vad varje arbetsuppgift får ta. För att göra drottning odling måste ett rationellt system komma till för att ge ekonomi i det hela.

#### 14.30 Vad gör vi i Finland – situationen idag och framtiden. **Aimo Nurminen**

Arbetet med bin större delen av sitt liv. Nordbiresan till Finland 1999 start på Nordbi. Först drottning från Svergie 2000. Början med drottningodling 2001. Ca 150 samhällen, varav 100 nordiska.

Drottning odling i larvlösa samhällen. Pappa i kläckningskupa, Parningkassetter Kichain. Parning i skärgården. Odlar 200-400 drottningar/år med 90% framgång. Parning på ön Pakinainen 5 km lång och 3 km bred och inga andra bin. Pollineringstjänst i ca 30 ha trädgårdar med äppelträd. Besöksverksamhet med ett antal grupper per sommar. Testar "Topbarhive", d v s ramar med bara

toppribba och frihängande, fribyggd vaxkaka under. Delta på olika mässor mm. Intresset för biodling ökar i Finland. Fler drottningar och parningsplatser behövs. Bedömningssystem för drottningar. Antal biodlare ökar. Nordiska biet särskilt intressant.

15.00 Kaffe

15.30 Succé på Grönland hittills. Hur kan fortsättningen bli? **Ingvar Arvidsson**

Ursprungligen projekt för att rädda Läsöbiet. De hade dock haft problem med att klara dessa bin p g a bristande kompetens. Nordbiprojektet lovade att hjälpa till och våren 2012 kom 10 samhällen till Grönland. Narsarsuaq är den plats där biodlingen sker på östra sydkusten. Var tidigare en amerikansk bas och sjukhus. Boplats för Erik Röde. Säljer honung i små förpackningar på Kastrup för ca 1000 kr/kg. Önskar avläggare för utökning.

15.45 Information om SBR:s verksamhet. **Hanne Uddling**

Ordförande är Marita. Nationella honungsprogrammet – NP, uppdaterat till ett nytt medlemsregister, Genomgång av gamla motioner / Beslut och följa upp vad som hänt och behöver slutföras, Stadgarna är under revidering, Finansiering ett ständigt problem, Försäljning av HF måste slutföras, bra samarbete med biodlarföreningen – BF, apimondia – SBR aktiva men små och lyckade inte få konferensen till Sverige. Visioner för 2017: SBR biodlingens spjutspets, som tung remissinstans och partner; tydlig utbildningsstrategi; nöjda medlemmar, minst 15000; till största delen självfinansierade; en tydlig organisation och ett decentraliserat distriktsansvar. Har just nu passerat 10 000 medlemmar varav 43% är kvinnor. Utbildningsatsning mellan SBR och SV. Se SBRs weplats. Honung som livsmedel är en viktig del också.

16.00 VSH- metoden – hur knäcker vi varroakvalstret? **Per Idestrom**

Process för förändring – Infoinsamling - Analys av data – Åtgärder för förändring – Utvärdering (har åtgärderna gett önskad förändring) – behövs andra åtgärder? Målet är att konsolidera NB numerär och kvalitet. Hur når vi dit? Det är viktigt med genetisk variation och rasrenhet Det innebär fler bisamhällen som utgör en gemensam population. Detta är ett dubbelriktat utbyte av genetiskt material mellan olika delar av landet så att vi kan bygga upp denna gemensamma population. En viktig fråga är att bestämma hur stor

population behövs? Storleken bör vara ca 500 samhällen som deltar i den sexuella parningen, d v s vi behöver avsevärt fler samhällen. Analys av situationen. Inventering och kartläggning (vingmätning). Konsolidering och utveckling. Öka drottningodling så vi får fler sexuella parningar. Utvecklingen styrs av mutationer, genflöden, genetisk drift och naturligt urval. Det som mans måste uppnå är den effektiva populationen, d v s så stor att det naturliga urvalet finns med. En viktig metod är att skapa genpooler och bibehålla dessa med stor bredd. Ett sätt är att byta renrasigt material sinsemellan så att andra raser inte kan komma in och störa samt att planlägga för utökningar, d v s välja rätt material till varje ställe, så att utökningen leder till breddad genpool. Klustren (minipopulationerna) ska vara så stor som möjligt. Mät och kontroller önskade egenskaper (renrasighet, varroaresistens, Honungsproduktion mm). Vad har vi för genetisk bredd på vårt nordiska bi? En SLU studie anger ca 40% men vad det står för är oklart. Kvalster via Barnmatsburken.

K-G F redogjorde för Värmlands arbete mot Varroa och hur de hanterade sin smittade samhällen. Varför får vi mindre varroa än andra. Är det hygien? Vad gör vi som skiljer? 2013 kom smällen och 5 samhällen dog. Ka det vara så att olika varianter av varroa finns hos olika samhällen och genom att vi flyttar runt dessa och att när flera varianter möts så kan det bli för mycket för samhällena så att de slås ut.

17.00 Föreningen NordBis årsmöte

Se protokoll

19.00 Middag

20.00-20.30 Reseminnen från Vietnam. **Per Thunman**

## **Söndag 11 mars**

8.00 Frukost

8.45 Det nordiska biet i Norge – situationen, problemen, framtiden. **Tor Erik Rødsdalen, Norges Birøkterlag.**

Norge problem med avelspopulationen p g a bl a hybridisering. Man måste också sanera materialet p g a öppen yngelsröta och har fått ett stor bortfall av avelsdrottningar i fjol. Stora mängder samhällen har bränt p g a att man funnit skadliga sporer i vissa samhällen. Man behöver få in nytt genetisk material. Det är viktigt att skapa renavelsområden för att bevara det nordiska biet. En genpool blir då nödvändig och man kommer att behöva fler biodlare för att bibehålla en stor population. Man vill därför skapa en organisation för biodlare som har nordiskt bi så att man kan dra nytta av varandra. Man hade ett möte för att bilda föreningen förra året. Föreningen ska inledningsvis inventera var och hur mycket det finns av nordisk bi i Norge. Vidare ska man arbeta för att skapa parningsstationer och börja testa egenskaper hos bistammen och börja utveckla avelsmaterial. De har fått pengar, 20000 NKr, från Genresurscentret och har fått/söker även pengar för olika projekt.

9.45 GMO Neonikotinider Lars Hellander **SBR**

Neonikotinoider. 2012 SBR uttalade sig mot N, 2013 EFSA förbud mot dessa i EU under 2 år, 2009-2012 SJV har ansökt hos MSB om projektpengar utan resultat, 2012 sept startar projektet. Undersökta är bin (96), solitärer och humlor (96). Studien omfattar 16 par, 8 behandlade och 8 ej behandlade. Samhällen ställs ut vid rapsen vårbloomning och tas in innan annan sprutning sker. Solitärer klara, ej bin och humlor. Olika preparat är inte tillräckligt testade men blir ändå godkända.

10.10 Kaffe och därefter frågor och diskussion

10.30 Melliferabiet i Europa – situationen i det ursprungliga utbredningsområdet idag. **Per Thunman**

Danmark Läsö nu problem p g a andra raser på ön

Lettland 5 odlare ca 150 samhällen ca 200 drottningar/år, ving mäter och har stöd för ca 60 samhällen

Tyskland GEDB 156 medlemmar, 280 samhällen; IG 20 medlemmar 50 månskensparning samhällen, 15 drottningar/år; IG Sud ca 40 medlemmar 70 samhällen 100 drottningar/år

Holland 45 medlemmar 400 samhällen, vingmäter, 3 parningsstationer, 50 drottningar, nya odlare väljer Carnica

Belgien 230 medlemmar parningsstation Chimay sydd sedan 2004, buckfast största problemet

Storbritannien BIBBA grundad 1964 30 lokalavdelningar, en på ön Colonsay 50-60 samhällen, parning på ön, endast 1 odlare, viss risk för inavel, sänder drottningar till andra, endast mellifera på ön; North pennies, ca 15 medlemmar, 80 samhällen, 15 drottningar/år, parar i högland där Carnica eller Ligustica inte trivs, mäter vingar, ingen varroabehandling.

Irland, Organisation bildad 2012, uppmuntrar drottningodling, håller på med varroatoleransavel; Galtee Bee Breeding Group, 60 medlemmar, ca 1000 samhällen, odlar ca 1000 drottningar/år. Buckfast- och Carnicaimport ett hot.

Tjeckien, liten grupp med 8 medlemmar, ökar inte, 40 samhällen, 20 drottningar/år, ska starta parning, kollar vingindex.

Frankrike a) fredad ö, 450 medlemmar, men få med AMM, 25 samhällen och 250 st drottningar 2012 och 316 st 2013, ingen parning, vingmätning, andra raser hotar; b) Orne, 130-150 medlemmar, 1500 samhällen, >200 drottningar 2012 och 400 2013, 2 parningsstationer, vingmäter.

Schweiz 430 medlemmar ca 10 000 samhällen parar 2 400 avelsdrottningar och 3000 bruksdrottningar två typer av parning A station med systerfdrottningar och B rasparning. DNA-tester

Polen stor område som staten skyddat i nordost mot baltikum. Mellifera dominerar i norra Polen.

11.00 Gårdsproduktion av drycker baserade på honung. **Bengt-Johnny Johansson**

Skogsgård på 600 ha. Producerar nektar (alkoholfri) och mjöd (alkoholhaltig). Nektar är bärsaft utan tillsatser. Balanserar sötman i bäret med honung. Använder blåbär, lingon, vinbär och rabarber. Har fem stora produkter.

Konservering genom pastörisering. Mycket manuellt arbete. Har tillstånd för framställning av alkoholhaltiga mjöd, som säljs till restauranger och via Systembolaget. Mjöd är en jäst dryck med honung och vatten (jmf vin). Mjödet kan smaksättas med bär, humle, kryddor och annat. Har vatten från egen källa. Humle köps från humle.se. Gör även bär- och rabarberviner. Gör också bl a skivbara marmelader. Hjortronmjöd är exklusivaste produkten 12,5 cl kostar 189 kr på systemet. Nordic Taste AB, nordictaste.se

#### 11.40 Pollenanalyser - vad kan man få ut av dem? **Alf Andersson**

Varför analyser? Honungsförfalskning, analys för beskrivning av innehåll, kontrollera drag och ursprung, d v s vilka växter har bina varit på, varför konstig smak – identifiera speciella komponenter som kan ge smak, kontroll av pollinering - är det rätt växter, rätt etikettering – d v s innehållsbeskrivning. Provberedning med tvättning och centrifugering före mikroskopering vid 400 – 1000 ggr förstoring. Pollen analys kostar 300 kr/prov. Visar bilder på olika pollen.

#### 12.30 Lunch

#### 13.30 Kort information om SICAMM. **Per Thunman**

Internationell sammanslutning av nationella föreningar för bevarande av det nordiska biet. Ideell organisation ingen medlemsavgift. Mål att bevara nordiska biet. Konferens hålls vart annat år. Sverige har deltagande via Per Thunman. Nästa konferens i september 2014. Anmälan på SICAMM.com

#### 14.00 Hur går vi vidare? Hur blir vi fler? Det är dags för nya steg framåt.

Lars berättar om SBRs aktiviteter för att informera om bin och biodling samt entusiasmera till ökad biodling. Han läser också upp delar av en artikel som publicerats i DN och som på ett utmanande sätt speglar en vision för framtiden.

Per framhåller att föreningen uppskattar alla typer av sympatisörer men behöver även aktiva biodlare som är med och praktiskt bidrar till att det Nordiska biets bevarande och utveckling. Han efterlyser även nya personer som vill vara med och driva föreningen vidare.

Behov av att verifiera och fortsätta kontrollera vårt genmaterial med DNA-tester, så att vi kan bevara rasens egenskaper, framhölls i diskussionen. Detta

kommer också att vara behäftat med kostnader som föreningen bör arbeta för att kunna finansiera. Styrelsen kommer att skicka ett antal 100%-iga bin (morfologiskt sett, för DNA-analys för att bekräfta att vi har rätt material.

14.00 Avslutning